

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtvika uveče.
časnik drugog četvrtvika donosi
literarni prilog „Mlađi Istranom“.
Preplaća za iznajmljivo iznosa
15 - lira na godinu, a za
iznajmljivo i uprava Istra: Trst
(Trieste) - Via S. Francesco
d'Assisi 20/1, Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari!“ — Narodna poslovica.

Oglas stoji 4 lira
za svaki centimetar visina u
širini jednoga stupca. Za vlažno
tiskanje daje se zadata
popust prema pogodbi. Plaća
se i učinje u Trstu. Dopis
se šalju cenzuristi, a novac
opravlja. Nefranckrana se pisma
ne primaju, a ručkujete se na
vrataju ni u kojem slučaju.

Svečanosti tisućgodišnjice još traju

Proslava tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva nije se završila onim danom, kada je bila zakazana. Možemo reći, da su svečanosti za tu znamenitu proslavu tek započele na narodni blagdan, to jest na 5. srpnja. Dozajemo naime iz novina, da su se one produljile, naročito u provinciji. Sve su te priredbe bile doستne velike spomena i da sada se posvuda propše uz iskreno odusevljivanje svega jugoslavenskoga naroda.

Te će svečanosti nastaviti u Splitu, u gradu, koji je vladan kralja Tomislava, igrač vrlo važnu ulogu. Tu se prije tisuć godina, a pod okriljem kraljevih država onaj znameniti crkveni sabor, u kom je hrvatski veliki biskup, Grigor Ninski digao svoj glorni glas u obranu dalmatinske bogoslužje. Onaj njegov glas bio je kao trublja, koja je u obranu slavenskoga jezika navještala borbu, koja i danas, poslije tisuć godina, traje još uvek.

Splitiske svečanosti započeli su 25. o. Toga dana bit će svečano otvorene želježničke pruge, koja iz Ogulina vodi preko Kainu. U Splitu. Otvoreno je i želježnice dogadjaj je prvega reda za čitavu Jugoslaviju a pogotovo za Dalmaciju.

Dalmacija je, kako svi znaju, bila do sada odrezzana od susjedne Hrvatske, a potome i od Evrope. Desetke i desetke godina vapića je Dalmacija za vezom, koja bi se spjala s Hrvatskom i sa svijetom, ali njen je vajap bio uzalan. Austrija je smatrala Dalmaciju kao Kakvu koloniju, pa ju je prema tome zapuštalata. Trebalo je da dodje ono, što je došlo, da ta zemlja do-

bije svoju želježnicu i da prestane biti ludicom kolonijom. U travnju 1918. Dalmacija je postala sastavni dijelom kraljevine Jugoslavije, ali je još uvek bila do neke otkinuta od nje. Sada je i tome doškoceno i Dalmatinac moći će od sada da ide krajem ne samo u Zagreb i Beograd već i u Beč, Pariz i svuda.

Rekli smo, da je to za susjednu kraljevinu dogadjaj prvoga reda. Split se spremio, da ga proslavi, kako dolikuje. Tom zgodom otvoren je se u istome gradu i izložba, u kojoj će biti izloženi predmeti, što zasluču u život Jugoslavene, koji zivjeti na jadranskim obala. Ime Dalmacija, veliki ljudi, priznati umjetnici, pa je izvan svake sumnje, da će njihovi umjetnici posuditi pažnju ne samo domaćeg svijeta već i stranoga.

Na proslavu doći će i sâm kralj, pa i razne druge visoke jugoslavenske ličnosti. U splitskom luku stići će tom zgodom i jugoslavenske ratne ladje, u jednu riječ: bit će to dani, kakvih nije Split još nikada vidio ni doživio.

Iz tog dana još jedan dogadjaj, koji bi mogao možda još i najljepše da okruni uspomenu na tisućgodišnjicu hrvatskoga kraljevstva. Ovih je naime dana došlo do sporazuma jednog velikog dijela srpskoga plemena sa radicevcima. Italijani vele: ako budu ruže, procvast će, ali kako bilo da bilo, naši Jurina i Franića, napisali su još lani u svom kalendaru, da će se tisućgodišnjica hrvatskog kraljevstva proslaviti u danu, kada budu zavadijena braća i jedni drugima pruzili pomirnicu ruku.

Ako je to vrijeme već sada došlo — nikad bolje!

i u Engleskom. Zbog toga kralj nije odobravao politiku protiv Hrvata. Mi smo o tome tačno obavijesteni.

Mi u buduće ne čemo činiti, što bi otežavalo sporazum Srba i Hrvata. Srbi i Hrvati se kompletiraju u nekim stvarima pak disperziraju, a tu treba tako da pojde posao. Ako su Srbi bolje vojskovodje i diplomati mi znamo bolje urediti ceste i urediti škole. Srbi su borce i mi smo tvorci. Važno je i jedno i drugo, i zato treba poseti zajednički rad.

Mi to hoćemo i zato sada i ne tražimo reviziju ustava već prihvaćamo gledište Pašića, pa neka se ustav oprša na jednu dvije tri godine. Mi u ostalom ne stavljamo zasluću u život Jugoslavene, koji zivjeti na jadranskim obala. Ime Dalmacija, veliki ljudi, priznati umjetnici, pa je izvan svake sumnje, da će njihovi umjetnici posuditi pažnju ne samo domaćega svijeta već i stranoga.

Na proslavu doći će i sâm kralj, pa i razne druge visoke jugoslavenske ličnosti. U splitskom luku stići će tom zgodom i jugoslavenske ratne ladje, u jednu riječ: bit će to dani, kakvih nije Split još nikada vidio ni doživio.

Iz tog dana još jedan dogadjaj, koji bi mogao možda još i najljepše da okruni uspomenu na tisućgodišnjicu hrvatskoga kraljevstva. Ovih je naime dana došlo do sporazuma jednog velikog dijela srpskoga plemena sa radicevcima. Italijani vele: ako budu ruže, procvast će, ali kako bilo da bilo, naši Jurina i Franića, napisali su još lani u svom kalendaru, da će se tisućgodišnjica hrvatskog kraljevstva proslaviti u danu, kada budu zavadijena braća i jedni drugima pruzili pomirnicu ruku.

Toga mnogi naši ne razumiju, a to je ono što pravo ne razumiju ni zajedničari. Zato oni nisu pravo ni shvatili da nijesu važne državopopravne autonome, već je važna samouprava i da se organizacija uredi prema potrebi onako kako se ukaze prema praktičkoj potrebi.

Saj zadnjicama je ovako: Oni su statisti. Kako ih meteš onako stoje, a politička nije stanje već gibanje. Kad sam ih tjerao da budu republikanci ne zbog republike već zbog jedinstvenog hrvatskog fronta da prisilimo radikale da s nama prepoznavaju nijesu htjeli, a kada su prešli u republikance sada hoće tako da stope ka republikanci. Ja sam im rekao da ćemo svi preći u monarhiste, ali se sada oni stide. Htjeli bi ostati republikanci. Oni sada ne shvaćaju da to ne može biti. Sa Korošcem je teško. On nista ne razumije već sve hoće da smjesti pod svoju kulu i pod svoj talar.

Njegovu cenu stranku malo pomalo posjeti. Davidović nije baš jak političar ali je počten čovjek, a njegovi me saradnici Grol i Mihajlović uvjeravaju da mi nemaju nista protiv toga da mi saradujem sa radikalima. Mi dakle tako stojimo da možemo ići i sa radikalima i učvršćivati opozicioni blok. Mi bismo radije isili sa radikalima, jer to je lakše za sve nas. Čitavu državu tako bi mnogo brže sredili. Za sredjivanje države treba poštene i pametne politike. Davidović je počten čovjek, to mnogo vrijedi. Ljuba Jovanović je pošten i pametan, a to vrijedi više, a Pašić je i počten i pametan i političar, a to vrijedi najviše. Eto zato bismo najradnije isili sa radikalima. Ali ako radikali to neće ili ako obnove nacionalni blok sa Pribićevićem mi ostajemo u opozicionom bloku i izjavit ćemo da su radikalni odbili saradnju sa većinom Hrvata i da zato ti predstavnici ostaju sa onim Srbinima koji su za saradnju sa Hrvatima u zajedničkoj našoj državi. Ja sam diktirao i izjavu Pavla Radića od 27. III. i rezolucionu hrvatskog seljakog kluba od 6. travnja. Ja sam diktirao i jedno i drugo drugu Nikšiću i čim budem sloboden, a bit ću sloboden, jer sam uvjeren da nema toga suda koji bi me mogao odsuditi, ja cu doći pred kralja i pred njim cu psonoviti sve što je izjavio Pavle Radić od 27. III. onda cu razbiti svaku sumnju u mojoj iskrenosti.

Nadjače veli da su ušli u republikansku stranku iz tri razloga, ali napominje samo dva i kaže:

Pri vam je razlog poznat, što se samo republikancima u ovim krajevima mogla dotući habsburgostima i sprječiti širenje komunizma. Drugi van razlog nije poznat, a koji van sada kažem, jest opasnost od klerikalizma. Zato po mom mišljenju klerikalizam je tolika opasnost da se naš hrvatski narod ne će nikada potpuno složiti sa Srbinima dok se Hrvati ne oslobođe Rima i to posveta. Ne mogu Hrvati prelaziti u pravoslavlje. Te nije potrebno, jer bi time odmah nastala velika i jaka kontraktacija, kralj nije iz porodice Karadjordjevića, a ja sam uvjeren i o tom sam mnogo mogao da radim, i tu cu politiku provesti iskreno do kraja. Mi nismo postali monarhisti iz straha ili da se izvukemo iz zavatra, nego je naša stranka stupila u period. Mi bismo prešli na monarhističko glediste i onda, da nemamo takova obavijestenja o licenčnosti kralja i da kralj nije iz porodice Karadjordjevića, kralj nije taj prelaz bio tim laski što smo pozdanozidati da je naš kralj veliki patriota i da nije kralj balkanski nego kralj i da nije kralj jugoslavenski nego kralj jugoslavenskog naroda. Možda će vremena sporazumiela sa srpskom pravoslavnom crkvom. Možda će vremena

nom biti moguće upotrijebiti zato i starokatoličku crkvu. To ja tako sada samo mislim, ali još ne znam da li će tako biti. Klerikalci su agitirali da će Srbi Hrvate povlašti i već je izgledalo da su u tome uspjeli.

Konačno izjavljuje, da što se u državi pokaze nezgodno, to će se mijenjati sporazumno a uvjeren je da će se Radicevići i radikali složiti, jer sam ta sloga može koristiti Jugoslaviju. ***

Doniđeli smo sve to po beogradskoj „Politici“, da se taj nagli i takoreči neočekivani preokret, taj skok iz republikanštva u monarchizam može razumjeti, premda se je već duže vremena predviđala nekakva promjena. Koliko stće da se je sve to godilo već prije šest godina. Mnogo i mnogo bi bilo drugačije... Pitajte je sada samo, u koliko je taj sporazum iskreno zamijenio. Svakako mi danas stojimo pred gotovom činjenicom. Predstavnici dviju najjačih stranaka u Jugoslaviji sklopili su sporazum i zajedno stupili u vladu. I mi želimo, da ovaj sporazum ne bude samo između voda stranaka, već nek bude sporazum mira, ljubavi i sloga cijelog naroda.

Pismo iz Jugoslavije

Zagreb, dne 20. jula.

Prošlog četvrtka je Pašić predao ostanak cijelokupnog dosadašnjeg ministarstva, a odmah mu je kralj povjerio sastav nove vlade. Izak su se radikali u svemu sporazumili sa Radicevima, jer je sastavljen ovačko-Pašić-P. Nikola, predsjednik vlade, Gjurić-Marko, ministar pravde; Nikšić dr. Momčilo, ministar vanjskih poslova; Trifunović Dušan, ministar vjera; Slavko Miletić, ministar narodnog zdravlja; Uzunović Nikola, ministar gradjedinja; Miletić Krsta, ministar poljoprivrede; Vukicević Velja, ministar prosvjeti; Srški dr. Milan, ministar za izjednačenje zakona; Stojadinović dr. Milan, ministar finančija; Simonović Milan, ministar socijalne politike; general Trifunović, ministar vojne; Maksimović Boža, ministar unutrašnjih djela; Radović Anta, ministar saobraćaja; Radić Pavle, ministar agrarne reforme; Superina dr. Benjamin, ministar pošta i brojova; Krajić dr. Ivan, ministar trgovine i industrije; Nikšić dr. Nikola, ministar šuma i ruda.

Prva četvrtiorica sa radikalima, a zadnja četvrtoračica Radicevici.

Istoči dana: odvezli su se novi ministri u dyor da pred kraljem polože zakletvu. Pravoslavne ministre je zakle dvorski prota Božić, a katoličke beogradski katedralni župnik Vagner. Na zakletvi nije bio Pašić, već je radi slabog zdravlja položio zakletvu u svojoj kući. Izak zakletve su se svi ministri odvezli u Pašićevu vilu, da pozdrave svog predsjednika, prije nego iduće na odmor u Karlove Vare. Pašić je pozdravio svoju novu vladu jednim dirljivim govorom, u kojem je islakao svoju zadovoljstvo što je nutarnje pitanje našlo jedno tako lijepo rješenje. Pašić je u svom govoru kazao kako je zbog slabog zdravlja bilo da ne idem odmor i da se ukloni s političkog terena ali je ipak ostao da sudjeluje u ovoj velikoj stvari koja je učinjena za narod i za državu. „Sve je u rukama Božjim — rekao je stari državnik — na vama mladima ostaje da uzmete ruke sudbinu zemlje i naroda.“ Istakao je, kako je već svima dobro poznat i veličina ovog novog momenta. On je tvrdio uvjeren da će vlast uspijeti da sa svojim radom ono odusevljene loje danas postoji u narodu pretvoriti u narodnu snagu od koje će imati koristi čitav narod i država. Ministri su se tím zadržali u razgovoru s Pašićem a Pašić im je na kraju saopćio da sada dolazi njegovo putovanje na odmor u Karlove Vare. Da će vlast uspiješno poslovati sve poslove za vrijeme njegova odsustva. Na kraju je Pašić kazao Pavlu Radiću: „Podzdravite mnogo Vašeg strica Stepu! I mi ćemo se sada eto vidići.“

Već se je prije znalo, kako će biti vlasta sastavljena, pa to nije prouzročilo nikakvog zadudjenja u javnosti. No svakako ovaj je dođao od ogromne važnosti za Jugoslaviju. Djive najjačih stranaka, koje u skupštini imaju preko 200 poslanika složile su se da zajednicim silama vode svoju državu. Sporazum između Srba i Hrvata je od historijske važnosti za Jugoslaviju.

Ustavljen ovog sporazuma i obrazovanju nove vlade slijedila je promjena u postupku prema Štjepanu Radiću i njegovoj stranci. U subotu 11. 8. sati se zagrebačke policije dobio je od ministarstva unutrašnjih djela telefonski nalog da smješta poslušničku stranku (FSS). Šet policije je odmah da naredi ređarstveni straži u županiji gdje su bili internirani članovi vodstva, da su ed sada slobodni. Kad je to bilo izjavljeno članovima vodstva, oni Josip Pređešić, August Košćić, dr. Kraljević započeli su se edinim u zgazu sudbenog stola gdje su

kojima sudjeluje i školski pomladak. To se mora svakako žigosati, jer posjeduje raspadanje našeg gospodarskog bitisanja i demoralizovanje naroda.

Najveća naša poguba ne leži teško u gospodarskoj bijedi, koliko baš u onoj raznopravnosti i pitanju, u onoj sveopćoj zaboravi na pravo stanje stvari. — Najveća naša pogađa ne leži u našem pojedinom, nego se svakim danom poštira. Ovi nadasne žalosne stanje zabrinjuje svakoga, koji istinski ljubi svoju grdu i svoj rod; ono postaje najprečnije i najvažnije naše opće narodno pitanje. Težište čitavog našeg djejanja mora da bude nastojanje, kako statu na put tome rasluku našeg gospodarskog življena.

Sve naše kulturne, političke i gospodarske ustanove treba da usredotoče svoj rad u prvom redu u smislu ozdravljenja teških prilika, u kojima se naš živalj nalazi. Jedino radeći u ovome pravcu, možemo naš narod spasiti od preteće mu kulturne smrti. Ako je dobro gospodarsko stanje kod svakog naroda glavni preduvjet za ostalo uspješno prospektivno djejanje, onda se to osobito može i mora, naglasiti, kod nas. Mimolazimo li ovu činjenicu, onda sve što radimo, površno je i prolazno, sve što gradimo, na pjesku gradimo.

Promatrujući način života našeg življa u ovoj zemlji, nailazim na jednu groznu i pogubnu ranu, koja uskorenje razdoblja, u koju su zapali široki slojevi nevolja, u ovom se življuje, ne samo da ne menjava, nego se svakim danom poštira. Ovi nadasne žalosne stanje zabrinjuje svakoga, koji istinski ljubi svoju grdu i svoj rod; ono postaje najprečnije i najvažnije naše opće narodno pitanje. Težište čitavog našeg djejanja mora da bude nastojanje, kako statu na put tome rasluku našeg gospodarskog življena.

Razvoj sporazuma između Srba i Hrvata

DOPISI

IZ RJEKE.

Biti ili ne biti - zaplijenjen - Rokčev običaj... - Šumacijove Jeremijade. - Riječki "brontulonci".

posjetili predsjednika Stjepana Radića, prije nego što su posli da vide svoje porodice. Dr. Vlatko Maček potpredsjednik stranke, nalazi se bolestan u svome stanu a dr. Stjepan Koštić radio je u pratnji detektiva neodgodive poslove u svojoj odvjetničkoj pisarni. Njemu je telefonski saopćena odluka ministra unutrašnjih poslova g. Bože Maksimovića. Oslobođeni intermici zadržali su se neko vrijeme u razgovoru s predsjednikom Stjepanom Radićem, koji je još uvijek bio čuvan po redaru sa nataknutim bodom na pušći.

Nešto prije jedan sat branitelj gospodina Stjepana Radića dr. Ivica Kovacević ušao je u sobu za razgovor u kojoj je g. Radić bio u živoj debati sa oslobođenim vodstvom HSS te je uzbudjeno glasom rekao:

— Gospodine predsjednike izvolite me slijediti do predsjedništva, suda, stola.

Gospodin Radić je prekinuo razgovor i uputio se u pratnju svoga odvjetnika i svojih političkih drugova te strazara sa nataknutim bodom u sobu predsjednika sudbenog stola gospodina Baća.

Tu je predsjednik sudbenog stola saopćio gospodinu Stjepanu Radiću da je previsnijim ukazom Nj. Vel. kralja aboliširani postupak protiv njega i da je od onoga momenta sloboden.

Iza toga u prisustvu predsjednika sudbenoga stola, suca istražitelja dra. Slavije Körberle i državnog odvjetnika dra. Žilića kao i branitelja dra. Ivica Kovacevića, sastavljen je sa g. Stjepanom Radićem zapisnik.

Poslije toga stiglo su pred zgradu sudbenog stola automobile, kojima su se Stjepan Radić i oslobođeno vodstvo HSS odvezli do bolesnika podpredsjednika HSS dra. Vlatka Mačeka odakle su oko pola 2 sata krenuli da se zajednički fotografiraju.

Kada je g. Stjepan Radiću bilo pušteno na slobodu, otmah je poslio u Beograd ova tri brzozava:

«Njegovom Veličanstvu kralju Aleksandru, Beograd.

Slavenskom vodovitošću, državničkom ocjenom priliči i ljudi, mirom Uzvišenoga Kraljeva, odlikujući plemenitoga značaja Svoga, a u savršenom skladu sa sjajnim slobodarskim i ustavno-parlamentarnim tradicijama Doma Karadjordjeva, pospješili ste i osigurali ste narodni sporazum kao veliko djelo narodnoga izmjerenja na seljačkom osnovu rada i poštovanja, na ustavnom temelju zakonitosti, ravнопravnosti i slobode, a u težini k vjećim idealima Ciovečnosti, Pravice i Mira. Da Bog blagoslov i poživi Vaše Veličanstvo i gač cijeli vladalački Dom! — Stjepan Radić.»

«Nikoli P. Pašić, predsjedniku vlade — Beograd.

Kroz svu guslu maglu medjusobnoga nepoznavanja i nepoznajenja i kroz još gušču mrežu laži i spletaka Vi ste bogodjanim pronicanjem svoga una prozeli svu veličinu, ali i svu težinu narodnog sporazuma, te ste gotovo nečijuo i nevidljivo ovo veliko djelo utvrdili i usavršili, da mi Hrvati i Srbi kao srčice sveukupnog naroda našeg a kao stožer nove zadržavajući naše ustajstvene zajedničkim radom postepeno izgradimo uzor slavenske sejjačke države u srednjoj slobodi, u sveopćoj prosvjeti i blagostanjtu i u praktičnoj i u potpunu provedbi Ciovečnosti, Pravice i Mira.

Dao Vam Svečani doživjeli šta zdravje i obiljnje plodove iz ovoga Vašeg velikoga djela. — Stjepan Radić.»

„Ljubi Živkoviću, predsjedniku kluba narodne radikalne stranke — Beograd.

Cestitam Vama i klubu na dubokom razumevanju zajedničkih sejjačkih, narodnih i državnih potreba i težnja i na slozi i odlučnosti, s kojom prihvateste narodni sporazum.

Hvala Bogu, narodu i kralju. — Stjepan Radić.»

Kralj se je iz Beograda povratio na Bled i novine jevčaju, da će Stjepan Radić u pratnji svog nečaksa ministra Pavla Radića ići kralju u audienciju na Bled, da mu na lično zahvali što je ukinuo postupak protiv njemu i njegovim stranci.

Tedja valuta na tržaškoj burzi.

Trst, dne 22. jula 1925. Jedna engleska lira šterlina 130—131 italijansku liru; 1 amer. dolar 27 ital. lira; 100 avinarskih franaka 521—525 ital. lira; 100 francske franaka 27 ital. lira; 100 čehoslovačkih kruna 80 ital. lira; 100 jugoslovenskih dinara 47—47.25 ital. lira; 1000 madžarskih kruna 38 ital. centezima; 100 austrijskih šilinga 375—385 ital. lira.

Pisat će se na tržaškoj burzi.

Ove se godine slavi hiljadugodišnjica hrvatskog kraljevstva. Slavi se dakle hiljadugodišnji razvoj narodnog života i narodne svijesti. Usponjena je to na ogromni otvor našeg naroda, koji se kroz 10 vijekova borio i znao sačuvati svoju narodnu osebinu. Važno je dakle da znademo kakve su prilike bile na Balkanu, pa evo iznášamo povijest Hrvatske za vrijeme prvog hrvatskog kralja Tomislava od god. 910. do 930.

U doba hrvatskih knezova nastavali su otoci Rab, Krk i Oscr sa u većini latinskom kraljevima između rijeke Raše u Istri, skim žitljivstvom. Ovač dio prozvao se Dalirjeke Drina u Albaniji, te između Jadranskog mora i rijeke Drine. Na tom prostoru bilo je više oblasti i to: Bijela Hrvatska između Raše i rijeke Cetina, Šibenika i Drinom, te planine Kapele, Crvena Hrvatska između Cetine do Drine; ova se opet do Tomislava vrataju tom državom kne-

raspala na manje oblasti: Neretljansku

oblast (između Cetine i Neretve), Zahunsku (od Neretve do Dubrovnika), Travunjsku (od Dubrovnika do Kotora) i Dubljanskim (od Kotora do Drimai); svaka od ovih oblasti imala je i veće ili manje zaledje, — Bosna oko gornjega tijela rijeke Bosne. U predjelu između Drave, Save i Kapele obrazovala se posebna hrvatska oblast, u kojoj se dugi sačuvalo ime slavensko, pa se zbog toga i prozvala, naročito u latinskim službenim ispravama Slavonijem, a poznata je i pod imenom Posavskog Hrvatskog. Unutar ovoga područja bili su gradovi: Zadar, Split, Trogir, Dubrovnik, Kotor te

zovi iz naroda među kojima su najvažniji: Tripimir, kćiji se naziva 852. god. knez hrvatski (dux Chroatorum) i to je prvi put se imao hrvatsko halazu ubilježeno u historijskim spomenicima. — Kresimir, Domagoj, Zdeslav, Branimir koji učinio svoju državu potpuno nezavisnom, narod pridruži stalno kataločkoj crkvi i papi rimskoj i prisiljao da mu plaćaju godišnji danak za sljedbenu plovđibu po Jadranu. Mutimir i Vlčeslav.

Okz. god. 910. sjedi na prijestolu hrvatski knezovat Tomislav (oko 910. do 930.), po svoj prilici na: jednok kneza Vlčeslava. Za njegovog vladanja bogati su važna područja: Podunavlje, kuda su prevalili Madjari i činjavali oruđje svoja država. Madjari zajedno sa Njemcima razorevili su slavensku Moravu, državu i presjek podigne Tomislava i hrvatskoga kneza Mislenju, koja je došla do postojala. Od Dalnacije (dalmatinske gradove i otiske) do Tomislava vrataju tom državom kne-

stotinu drugih stvari, kojima nas „Vedeta“ usrećuje iz dana u dan.

Katkad će reći koju i o našem Eduardu Susmelu, koj je svih Fijumanaca imao jedini kuraza, da kad god kaže, da nije baš sve zlato, što na Rijeci sija. Tako i ovila dana jadijući se na jednom svom članku u „Piccole della Sera“, i veli, da budućnost, kojoj ide naša Rijeka u susret, nije baš najružičastija. Tuži se na Njemacku, koja, da čini našoj Rijeci veliki konkurenčiju: ta je velika vlast snizila tarife na onim željeznicama, stoga vode u Hamburg, tako da [Cesi i Austrijanci vole slati svoju robu u svijet preko Hamburga nego li preko nas. To bi veli Susmel, trebalo spriječiti. I još nešto: Sada hoće i Madžari, da se sporazume s Njemackom, pa će i oni, da salju svoju robu preko Hamburga. I na Jugoslaviju tuži se naš Eduard i veli, da i ta država gleda, kako bi digla svoje luke, a na Rijeku i nabroj parobrodske društva, što su se već do sada u Jugoslaviju obrazovali i koja će još obrazovati, i opet sve ne golemu štetu ove naši holokaustne sirotice.

„Vedeta“ se nimalo ne svijđaju ovakve je remijede. Ona veli: mi imamo u Rimu jednu kraljevsku vladu, koja je već za Rijeku uradila mnogo. Ta će iklada sa svojim Duceom na čelu utinuti još više, ali treba da se ustupimo, najzad na Mariju Tereziju nije sagradila Rijeku jedan dan.

Tu im je „Vedeta“ posve pravo — i ja se u tome s njome savsim släžem. Nada je velika stvar, jer «chi vive sperando, muore — kako sam te rekao...»

Rijeka je krcala takozvanih „brontulona“. Ne elementi ne daju mira ni sebi ni drugima. Zagrljivici su, grivati, pa uvijek nešto prigovaraju, neprestano kritišu i grizu. Tako su i ovila dana sve jedan drugomu prisapivali: — Hm! ventiçine milioni! Ti credi che li vedremo? Mu proprio! Kad eто — nije prošlo ni petnaest dana, a dekret o tim milijunima je tu, a za njim je milijun sami Mislić, da je to koliko djevoljao na naše „brontulone“? Nije! Jedu sa čuši, da su milijuni već bliži, a on udarali druge diple: — Eh! gran' roba! Dva deset i pet milijuna Recimo, da naša Rijeka uradila 50 tisuća duša, to bi na svaku glavu palo po 500 lira. Za tih 500 lira mi moramo platiti državu 4%, aka pak onaj novac uložimo u banku, dobít ćemo najviše 8%; ostane za nas: 4% — to će reći na godinu — 20 lira interesa. Od toga treba platiti za razne ricchezze mobili i druge takse jedno 7 lira, tako da će nam svakome ostati od 13 lira, upravo toliko koliko stoje dva „jelata“ u kavani Central...

Ovo mi je juči prijevodjeno jedan moj prijatelj iz Livornza. On da je taj razgovor čuo pod Turnom... I još mi je rekao: — I za ovakove ljude mi smo prolili toliko krvi!

I sam mu nato kazao: — Amico caro! Mi imamo jednu hrvatsku poslovnicu, koja već je čini dobro, da te zlo ne najde! Non sta jar del ben, che non te trova el mal... Del resto,

mi Fijumanci smo inače vrlo dobrí i čestiti ljudi, ali imamo jednu strašnu pogrešku: ni vrag nam ne može da ugodi. Semo proprio Rokac.

IZ TRBE KRAJ BERMA

Do pred osam dana imali smo lijepe, tople dane. U polju nami je sve lijepe uspijevalo, a mi smo se s nadom u dobru hetinu veselili. Ali nuda je varava, i mi smo ovoga puta ostali prevareni i ozlašćeni. — U četvrtak 16. o. m. i svježi su se strane počele sakupljati crne oblačine, a nije bilo ništo ni podno kada je graminjina i sjevanje najavilo tešku, krušnu tucu, koja je do malo potulka još Pazinčko polje, otočina Tinjana, Ježenja, Berma, Velih Belci i po Trvičini. Inace su drugi krajevi ostali netaknuti. Tri četvrtine svega grožđa uništeno je. Kukuruz nam je na mesnjima sav spribijao. Nepozata još polja oštećena su jaki. Sreće nas boli, kad počnemo na sve ovo da mislimo i kad računamo, da je evo sada vesela tako zvana sveta godina, koja je za nas žalosna i teška. Život nam je tožak i onda kaša na nosu pođuhači ovakve nesreće, ali u ovakvom se slučajuvinu osjećamo sašvim propali. Čime da prezivemo ovu godinu i odakle da uzmemo velike, svete novca, da platimo gorke poreze?

Zalosna je i bijedna ova naša istarska gruda i mi smo na njoj smršačni patinici. Ali se namamo još uvijek boljenju. — Seljački mladići.

Stire „Istarsku Rijec“!

Luca i Mara.



Mara: Dunke — sli su nam.

Luca: A su — su, da bi tako ne!

Mara: Ki zna, kade te bit već?

Luca: Po cem, kako j' moj Jurina zračunal, oni bi sada morali bit već preko kufinfa, I ako ne štentaju kade na putu, oni te bit va dva dnia par Parice.

Mara: Bože moj, ča je ovo najedanput našem mužem prišlo va glavu, da su se stavili na ov strašni i dugi put okleseva.

Luca: Čovek nikad ne zna, ni ča j' za bolje ni ča j' za hujje. Ja bim, to se zna, na volela, da su nam doma, ma speta — kada dobro promislim, ni mi ni žal, da su se malo zgubili za neko malo vreme.

Ti znaš, kako čini, kada govorе ale pišu. ne gleđaju ni ovamo ni onamo — nego ti ravno odbruse u otkrešu, ča njim je na zajke. A to se danas ne sme, zači zakeni drugačiji.

Mara: A je pravo, je! Rečeš ale pak napiseš jednu male stvar i na — gospodin guvernatūri ti valje poslužiti sekcionj.

Luca: A ča čemo no! Zakon je zakon — i da sam ja gospodinja ministresa, ja bim rekla: leja je leja — neka se spôstuje.

Mara: I prav biš imela! Ja mislim, da mi bilo dneva, da ne bim ta spomenula najmanje dvajset puti, mojmu Franiću, Frane, rekla bim mu, ti znaš, da ono ča najveći ministri u Rime, I svih oni govorе, da ste vati jako mudri i štuti. A upravu vati svaku vašu besedicu vagaju i obratu, obratu i vagaju i to ne na, kakvog veljki vage, nego na onoj mali, kakovu čes nač na spicijarije i na koj se otrovi peče.

Luca: Uprav tako sam i ja govorila mojmu Jurinu. Ne jedan nego sto puti. Kada zname, rekla sam mu ja, kako najveći ljudi u Italiji, gledaju skroz kanočali svaku vašu besedicu, obrnute provuzačice male, pusnite tu vrazu pulitu, katu po bande, pak čete videt, kako te vasi pustiti na mire. Jedan veli Talijan rekjal je jedanput eche la pulitura že una bruta koša, e ke piju ke se misija drento, piju la špicu...»

Mara: A to je bilo, kako da zidu govoris. Komač sada, kada j' prišla kosa na kaf, malci su se opametili i odličili, da neko vreme pusti pulitu na stran i da te govorit od drugih starih, ke se ne tiču ni ministri ni guvernatori.

Luca: Ja, ma kako pul njih dveh zajik ne nego na škrinbu, to nisu pravo ni usta opriji, i već su speta počeli govorit od pulituki. Ja sam ih speta pokarala, a nego me či moj Jurina.

Ja — draga moja! Dikla ne će nego ono, ča j' navikla, talco i mi dva: dokle se budemo vukli ovuda, mi čem

PODLISTAK

Kralj Tomislav i njegova doba

Ove se godine slavi hiljadugodišnjica hrvatskog kraljevstva. Slavi se dakkil hildugodišnji razvoj narodnog života i narodne svijesti. Usponjena je to na ogromni otvor našeg naroda, koji se kroz 10 vijekova borio i znao sačuvati svoju narodnu osebinu. Važno je dakle da znademo kakve su prilike bile na Balkanu, pa evo iznášamo povijest Hrvatske za vrijeme prvog hrvatskog kralja Tomislava od god. 910. do 930.

U doba hrvatskih knezova nastavali su otoci Rab, Krk i Oscr sa u većini latinskom kraljevima između Cetine i Neretve. Madjari i cincovati oruđje svoja država. Madjari zajedno sa Njemcima razorevili su slavensku Moravu, državu i presjek podigne Tomislava i hrvatskoga kneza Mislenju, koji je došla do postojala. Od Dalnacije (dalmatinske gradove i otiske) do Tomislava vrataju tom državom kne-

vakev pešat od politički, zač je napast i veća i jača od nas. Da se pak od te vrzje napasti otkriamo, najbolje čemo učiniti, ako zamemo svaki svoju valizu i gremo okolo po svete. Tamo čemo videt drugih stvari, pa te i naši razgovori biti drugačiji i ja se tvrdio učam, da gospodin guvernatur ne te ve ta her razgovore načni dalače, ku bi mogli pijnorat. I tako su sli. Boži nijam daj srećan put!

Mara: Amen! Bože moj, kog je bilo lepo onu večer, pre nego su šli na put. Kako sveta je prislo, da ih pozdravi!

Luca: A one lepe govornjice! I mrtav bi ih poslušao!

Mara: Ja znam do zadnje besedi, ka se je one večer rekla. Nalepsje je bilo, kada tvoj Jurina stal i zdignut žmuh i rekao: Braćo, još malo i vi nas već ne cete tako brzo vidjet. Ne cete nas videt, ma cete nas čut, zač čemo vam za svem tem biti jako blizu. Naša misal ne će ni za jedan sam hipic pocat da vas. Svake osam dan cete nas čut, kako ste nas i do sada poslušali. Ne čemo vam govoriti ono, čak i pravo onem, ki danas vedre i oblače, ali ne čemo vam govoriti ni ono, čak bi drugi oteli, da vam govorimo...» I još je tako govorili i svu su mu pjeskali.

Luca: To je čemo mi, ačko bi Bog, do osam dan čut njihov prvi razgovor, ca te nam ga poslat od tujega sveta. A sada doma!

Mara: A brižno naše doma! Otkada mi je šal, ca, sva mi je kuća pusta i glau!

Luca: A ter je i moja! A ma ča čemo no!

IZ BELOGA NA OTOKU CRESU.

Zadnja jugovina učinila je našoj malenoj luci dosta škodu. Ostetila je mul i zasula prije samu luku. Već nekoliko dana vidimo u našoj luci gliboder-kavafang, koji čisti luku. Jos kralj desetak dana, pa će on završiti svoj posao, no naša luka ne će biti uređena, jer se na njoj piješak nanosi i zasuti. Da se tomu otpomognje, trebalo bi izdubiti sve do puta i onda učiniti kosi zid da pjesak ne pada u more a niti ga more vuče za sobom. Kad bi se sve to učinilo, bači luka bila dovoljna za naše barke. I mul se popravio, gdje je bio oštećen, a isto tako se uništili oni blokovi, koji nas sjekali na rafne strahote, zid se sasma poravnao. Govori se, da će se ovom prigodom metnuti ispred luke, u daljinu od kakovih 50 metara, jedna plutača - boja, da brodovi za zla vremena mogu lako van iz luke. Namisao je sasma dobra. Kako će biti sada ove radnje učinjene u našoj luci, bilo bi vrijeme, da se parobrodarsko društvo "Costiera" iz Rijeke jednom i makne, pa takne i Beli na svojoj liniji Rijeka - Zadar - Costiera, kao od vlaste subvencionirano društvo vro bi do malo gubilo tictici Beli, a Beli bi opet imao veliku korist od toga, jer bi bio tako spojen sa Rijekom. Ni Rijeci bi mogli prodavati svoje prizivke i opet nabavljati svoje potrebe, a ne ostekljuvati kao i do sada. U ovaj se stvari pisan i molilo ministarstvo u Rimu, ali do sada, na žalost, bez uspjeha.

Oh ti naši putevi! To je ona rana, koja para naše srce, naše ruke i noge. Izjedaju i skraćuju život nas, i ispijaju sve naše sile. Kad prodiže jednaput po njima, Bogu se molis, da ti nuda veće po njim hodači. Ali sili kolome, pa hoćeš li živjeti, moraš. Koliko se puta molilo i pitalo da se učine putevi Beli, Niska, Beli - Ivanje i Beli - Poje, no do sada, nema ostalo glavu vrapljuge u pustinji. Mi opet vapimo, u nadi, da nas moguće koji čuje. Preporučamo stvar puteva i parobroda našim zastupnicima.

Žetva je već u rukama, ali sa žetvom nismo posve zadovoljni. Nadali smo se boljem. Veličike kise nanesle su dosti škode. Krumpira će biti prilično akopren i na njemu vidimo nekakvu bolest. Kurukur dobro objeća, dodje li u zgodno vrijeme kisa. Fažola i bija imali smo vrlo malo. Voća pakto nista, ni trešnja, ni krušaka i na jabku nema. Ona jugovina u mjesecu maju sav je cvjet i oltura i potvrdila. Vinova loza koža nas se gojila vrlo malo, akopren nam se neda zamjeriti gospodinu vinku ložicu. Ono malo, ove godine će ne ni kakova ploda donijeti, jer se sve posušilo i padalo. Sa svih strana dolaze glasovi o slaboj porijetku i prvim skropjenjem. Lug je ove godine par puta poplivao i tim je oštećen naš glavni prizvod - sijeno. A da i nije, ne znamo što čemo s njim, jer nitko da to ne će biti za gore.

riju, ali je ovaj sigurno pomoću Tomislava vrom potuće. Nova bugarska vojska popali i osvoji Srbiju, a Zaharija i mnogo odličnika srpskih prebjegne u Hrvatsku, a srpska kneževina postade dijelom bugarske države. Već su i prije srpski knezovi, ratujući s Bugarima, nalažili utocišta u Hrvatskoj, pa sad Simeun upotrijebovali i jedne strane da kazni Tomislavu, a drugu stranu dolaze glasovi o slaboj porijetku i prvim skropjenjem. Tomislav je u ovu burnu dobu jedino i mogao svoje jakе neprijatelje i proširiti granice svoje države.

Okrunivši se za kralja zameli Tomislav papu Ivana X., da pošalje svoje biskupe da, ugled Tomislava i njegove države, pa kako su i humski knez Mihajlo Višević i knjemu debjegli srpski župani priznali njegovu vromnu vlast, on se proglaši i okruni kraljem Hrvata. Je li se baš krunjenje obavilo na Duvanjskom polju ne da se ničim dokazati. Prof. Šišić drži da je vjerovat-

IZ TINJANA.

Nije prošlo ni dvadesetak dana, da je jedan seljak ubio svog susjeda iz puške, eto sada jednog novog zločina.

Baže Antolović sa svojim bratom i još jednim prijateljem otisao je prošle nedjelje na Tinjanu, u jedno susjedno selo. Na večer su se vraćali veselo pjevajući u Tinjan. U devet sati bio je već mrak i nedjeljom iz jednog grma plane puške. Baže Antolović srušio se, kao mrtav na zemlju. Kad su njegov brat i onaj drugi vidjeli, da je Baže ranjen, poticali su u pravcu, odakle je bio odapet hilac, da bude videti, tko je to na njih pucao. Budući da je onda naokolo sve obrašeno gromjim i da je bilo tamno, to nisu mogli nikoga da opaze, već se vratre na put, gdje je ležao ranjenik. Baže je bio na glavi sva okrvavljen i bez svijesti. Oni su ga odnijeli na rukama svojim kuci. Domaći su mislili, da će moguće prebijeti i bez liječničke pomoći, ali budući da Bože nije dozario liječnici i da je njegovo stanje bilo vrlo teško, pa su pozvali liječnika iz Pazina. Ličenici je konstatirao, da je život Bože Antolovića u opasnosti, pa je naredio, da bude odmah odvezен u bolnicu u Pulu. Tamo su mu učinili tešku operaciju, izvadili mu iz glave dvije kugle. Njegovo je stanje tako teško, da se ne može ništa kazati, da li će, ostaći na životu. Bože Antoloviću je sada 21 godina.

Citava Istra zgraža se nad ovakvom žalosinom: dogadjajima u našem selu i okolicu. Morali bismo se zaista zamisliti u ovo stanje i tražiti lječika, da ubistvo i krvoprolitra u ovim krajevinama nestane. Nema sumnje, da je ovim uzrokom pomanjkanje naobrazebe, umanjenosti srca. Seljaci ne smije da bude odstranjen od kulturnog prebjekta, već mu se mora pružiti svaka mogućnost, da oplemeni dušu i srce i da se iskorijene u njemu one zle mane, koje pojedinci sada imaju. Naravski da su u prvom redu pozvane za to crkva i škola. No kao što su prilike po drugim selima u Istri, tako je na crkvenom i školskom polju i kod nas u Tinjanu. Evo i ovje se najbolje dokazuje, da i crkva i škola ne postizavaju svoje svrhe, ačko se ne temelje na poduci i govoru u materinjem jeziku. Ali škola biće nad dušom dijete samo do 12 godina. Oplemenjivanje čovjeka mora slijediti i dalje pa sve do njegove smrti. Čitamo u talijanskim novinama, da po svim gradovima u Italiji opstoji takozvana puška svećeništa, čiliano po svudu u izgubljenim predavanjima, o kulturnom djevljanju raznih društava, o udruženjima za pobijanje i za gađanje plemenitih osobina. Prosjevna društva, vrste tu plemenitu zadacu. Veliki grijeh kod mnogih je taj, što ne idu u susret našim prosvjetnim društvima jedino iz razloga, što ona posluju u našem jeziku, drže prosvjetu i ugojju predavanja u našem jeziku i služe se knjigama u našem jeziku. Baš radi ovog gorkog iskustva, a da se umrte zvješke strasti u čovjeku, da jedan put nestane osvetne, ublijstva i proljetne krvimora; bi i vlasti i pojedinci posjepljivati kulturno djevljanje u narodu.

IZ MEDULINA.

Nema novaca, pa nema ni pića ni svadje. Iako si dozvoljavamo koji kvarčin od mršavog zasluska ribarenja, i kad ga pijemo, moramo misliti, kako čemo sutra živiti. Radi toga ni nema više one galane ni tučnave kao prije. Moguće je to donekle dobro. Barem za nekoj. Nemamo dakle da vam javljamo o razbijenim glavama i krvavim tečinama, već vam evo javljamo o jednom sitnom, ali ipak pogoljebenom-zmijnom ubodu.

Djevojčica Pošta Prvika pasla je marvu u svom polju. Išla je naravski bogosona. Kako je išla po polju, stupila je na zmiju, koja je ubila. Štala je vikati i zvati u pomoć. Neki ljudi, koji su bili u neposrednoj blizini, odmah su dočrpalni i djevojčici stratali u selo. Slučajno se je tamo nalazio jedan liječnik, koji joj je okazao prvu pomoć. Odmah se temeljno jednačio simeon, da vam javljamo o razbijenim glavama i krvavim tečinama, već vam evo javljamo o jednom sitnom, ali ipak pogoljebenom-zmijnom ubodu.

IZ TUPLJAKA.

Kao što su drugi široki Istra, nemamo ni mi čime da se hvalmimo. Rad: neprestani kipa propaga nam grožđe, a magmim je već propalo, osobito onim, koji su zakasnili sumporanjem i prvim skropjenjem. Lug je ove godine par puta poplivao i tim je oštećen naš glavni prizvod - sijeno. A da i nije, ne znamo što čemo s njim, jer nitko

ne može k nama, ni mi nikamo. U Čepić ne možemo vozom, jer je voda razvraćala put i osteljala mostove. Na pičansku cestu ne možemo nego za sušu, jer se pred pet godina srušio most na Tupljaskom potoku i nitko se ne brine, da se opet sazida, osim — u vrijeme izbora. Vozni put Tupljak-Cerovlje tako je voda razderala, da se po njem teško prodje i praznina vozom. Zbog tih nesretnih nepričika propao nam je dobar dio sijena preko godine, pa će i ove. Blizamo se polpušnoj gospodarskoj propasti i propast čemo, ačko nam je doskora ne pomognemo. Zato molimo našega zastupnika g. Wifana, da se zauzme, da nam se opet podigne most na Tupljaskom potoku, te da nam je bilo tamno, to nisu mogli nikoga da opaze, već se vratre na put, gdje je ležao ranjenik. Bože je bio na glavi sva okrvavljen i bez svijesti. Oni su ga odnijeli na rukama svojim kuci. Domaći su mislili, da će moguće prebijeti i bez liječničke pomoći, ali budući da Bože nije dozario liječnici i da je njegovo stanje bilo vrlo teško, pa su pozvali liječnika iz Pazina. Ličenici je konstatirao, da je život Bože Antolovića u opasnosti, pa je naredio, da bude odmah odvezen u bolnicu u Pulu. Tamo su mu učinili tešku operaciju, izvadili mu iz glave dvije kugle. Njegovo je stanje tako teško, da se ne može ništa kazati, da li će, ostaći na životu. Bože Antoloviću je sada 21 godina.

Zagreb, Osijek i Karlovac. Oni imaju pri-vremeno dok se imenuje nova lica na njihova mjestu da predaju dužnost načelnikom kinovniku u uredu. Isto je tako smješten i šef za grebačke policije dr. Bedeković. Privremeno će njegovu dužnost vrstiti Vragović. Za Srijem je naročitim ukazom za poduzimanje postavljen Stjepan Dubenik. Smjenjeno je danas osimoga i više kotarskih predstojnika i gradskih komesara, kao na primjer u Novskoj, Brodu, Županiju, Bjelovaru itd. Smjenjen je i dosadašnji povjerenik za Medijumurje na njegovo mjesto postavljen je gospodin Šestić. Skinut je okružni načelnik u Varazdinu, Bjelovaru a na mnogim manjim mjestima smjenjeni su šefovi policije.

U ponedjeljak je Stjepan Radić sa ministrom agrarne reforme Pavlom Radićem bio primljen na Bledu u audiencu od kralja te se kod kralja zadržao tri sata. Tom je prilikom Radić poklonio kralju tri svoje knjige. Sa audiencem je Stjepan Radić vratio u Zagreb, a jučer oputovao u Beograd. Nikola Pašić je prekjuter oputovao na odmor u Kaličevi Vasi. Prekjuter je u skušnji bila pročitana deklaracija nove vlade, o kojoj su pojedini klubovi posebice tza skupštine raspravljali.

Potpis italijansko-jugoslavenskih konvencijs.

U ponedjeljak su se u Netunu potpisale konvencije, zaključene u Veneciji i poslije u Firencama. Za Italiju je najprije potpisao Mussolini, a za Jugoslaviju poslanik Antonijević i predsjednik delegacije dr. Rybar. Glavne točke sadržavaju rješenje onih pitanja, koja su bila odgođena u Sv. Margeriti. Gledate vlasništva talijanskih građana u Dalmaciji je zaključeno, da će se smije ništa promjeniti, iako u tome što određuje agrarna reforma. Italijani u Dalmaciji i Jugoslaveni na Rijeci mogu slobodno kupovati nekretnine. Zamjena je uporaba italij. jezik u Dalmaciji i srpsko-hrvatskog na Rijeci italijanski, odnosno jugoslavenski optantima na sudovima i u upravu političkim uredima. Italijanski odvjetnici u Dalmaciji i jugoslavenski na Rijeci moći će slobodno vršiti svoje zvane. Određen je nadalje promet između Zadra i jugoslavenskih zaledj. Jugoslavija imade slobodan prelaz preko riječkog pristupa, ne samo za svoje proizvode, nego i za transbitni robu. Italijanski radnici u Jugoslaviji i jugoslavenski Italiji je žana sloboda rada i jezika. Tešek se konvencija za doma nezna, pa će biti objelodanjene, kad budu u parlamentima ratificirane.

Domaće novosti.

Konflikt između Vatikana i Čehoslovačke. Vlada stoji još uvijek na stanovništu, da se konflikt sa Vatikanom imade rješiti bez boja. Ona će respektirati čuvstva svojih građana katoličke vjere, a Vatikan mora znati, da je Husov praznik državni blagdan i o nacine proslave odlučuje ne Rim već zakoniti zastupnici čehoslovačkog naroda.

Demonstrativni odlažak papske nuncijske iz Prage radi toga što je vlada službeno proslavila Husov dan, ogoričio je osobito jaku narodnu socijalističku stranku, koja je stala agitirati za istup iz katoličke crkve. Njihov glavni organ "České Slovo" donosi statistiku te propagande. Svakog dana istupa iz katoličke crkve veliki broj ljudi. U Pragi i okolicu je tekom cijelog mjeseca istupilo 10.000 osoba. Na praškom magistratu je prijavilo istup 3000 ljudi; a na kotarskom glavarstvu na Žitkovu sjednom dijelu Prage) 3500. Kod drugog dijela grada (Vincograd) je istupilo 2200 osoba. U Karlinu istupa dnevno preko 20 osoba, a na Smichovu 40 dnevno. Kao u ovim dijelovima Prage, tako je i po drugim gradovima. Vidi se da zbog ovog dogadaja na više trpe interesu slike Stolice.

Promocija.

Naj prijatelj gospodin Petar Burić iz Baderne kod Poreča, sin poznatog redovnika, trgovca Petra Burica promoviran je prešeste srijede na sveučilištu u Rimu na čast doktora prava. Našem novom doktoru istreni čestitamo i želimo mu obiljnog uspjeha u njegovom budućem radu.

tada vladaru, najbolje svjedoči i o velikoj vojnoj snazi hrvatske države za Tomislavu i o velikim sposobnostima Tomislavovim. Simeun sin i nasljednik Petar sklopio s Tomislavom mir, u kojem su Bugari Hrvatinu odstupili vjerovalno Strijem, koji je došao bio naizmjence pod vlašću bizantskog i bugarskog.

Nakon toga nastavljen je crkveni sabor u Splitu. Vlast nadbiskupa splitanskog bude priznata po citavoj državi Tomislavovoj. Hrvatska ninska biskupija je dokumenta, a biskup ninski Grigor postade biskupom skadičanskim. Slavensko bogoslužje ipak se zadrža kod Hrvata slijivo zbog energetičke obrane ninske biskupije Grigure.

Ime kralja Tomislava spominje se posljednji put na spisima crkvenog sabora, pa se zagon tog i užima, da je umro oko god. 930. On je osnivač kraljevstva hrvatskog, okupivši pod svojim vlašću sve bugarske vlaste, tada najjače na Balkanu. Hrvate i dugovrši svoju državu na takvom prestanju i pokorenju Srbije i Dalmacije i taj je sukob trajao i za Tomislava.

POZOR!

Po nekojim našim selima idu sumljive osobe, koje izjavljuju, da su poslane od političkog društva "Edinost" u Trstu i od našeg poslanika gosp. dr. Williana. Javljamo našim ljudima, da ne nasledju takovima osobama i nek se ne upuštaju s njima apsolutno u nikakav razgovor. Naši povjerenici poznaju lično odbornike političkog društva pa radi toga, nek svaki bude na oprezu i nek se ne daje zavesti.

Osnovanje šumarskog odbora za Istru

Ministarstvo za narodno gospodarstvo je na temelju čl. 180 kr. dekreta dd. 30. XII. 1923 br. 3280 osnovalo dne 6. VII. 1925 šumarski odbor za Istru u Puli. Za trogodište 1925-1927 bio je imenovan predsjednikom dr. L. Rizzi u Puli. Članovi tog odbora su inž. Italo de Franceschi, Luigi Candussi, Giovanni Petris iz Pule, Virgilio Bolmarchi iz Cresa, dr. Achille Sacchì, ravnatelj poljodjelske putujuće škole u Puli, inž. Dejac h. inspektor šumarskog odjeljenja Trstu. Tajnikom je određen inž. Giulio Angelini, šumarski inspektor u Puli.

Svaka općina u pokrajini imati će svoga zastupnika, koji će sudjelovati u tom odboru pa će imati i pravo glasa u svim onim predmetima, koji se odnose na njegovu općinu.

Osnovanjem tog šumarskog odbora do-sadašnja pokrajinska komisija za pošumljivanje krasa u Istri prestaje eksistirati i njezin poslovni prelaze na ovaj novo osnovani odbor, dok se ne osnuje od zakona predviđena zadruga.

Pod pomoći odbora spadaju sve molbe za siječnju, za diobu, za pošumljivanje, za pašu, za pobiranje lišća, strelje i šunjka, za vadjenje kamenja itd. Dotične molbe morat će se prikazati kr. šumarskim kotarima, koji ih poslije proslijedu naveđenom odboru.

† Jure Kapić.

U srijedu umro je u Splitu u dobi od 64 godine poznati pučki pjesnik i urednik "Pučkog Lista" Jure Kapić. Još iz mlađe nastičkih dana isticao se je kao pučki učitelj rođodubljuće za narodnu stvar oso-bito u borbi za oslobođenje splitske općine iz talijanskih ruk. Kad je godine 1890 bilo pokreto prvo pučko glasilo u Dalmaciji "Pučki List", on je u don Franju Ivančeviću bio glavni saradnik, a kasnije i urednik tog lista "Pučki List". Bio je raspršen i po Istri, jer je u njemu pokojni Kapić pjevao daine pjesme u narodnom stilu. Izdao je zbirku svojih "Pučkih Pesama". Zanimivi su crpsi njegovih "Putovanja". Osobito se je istakao svojim rođodubljivim pjesmama za vrijeme balkanskog rata, te je stekao mnogo priznanja u Srbiji i Vojvodini. Ima u Istri više ljudi, koji znaju mnoge njegove pjesme na pamet, a to sve radi onako lijepog pučkog pjevanja.

Nek je većna uspomena pučkom, pjesniku Juri Kapiću.

U Sjevernu Ameriku mogu samo žene.

Fiskalna godina za iseljenje u Sjevernu Ameriku traje od 1. jula jedne godine do 30. juna druge godine. Sada će se raspoređivati iseljenje u Sjevernu Ameriku za fiskalni godinu 1925-26 (t. j. od 1. jula 1925 do 30. juna 1926). Na generalni iseljenski komisarijat (Commissariato generale dell'Emigrazione) i na njegove podredjene urede (Ispettorati) dolazi na hiljadu molba. Budući da se iz Italije može iseliti svake godine u Sjevernu Ameriku samo nešto više od 1700 osoba, to je ministar vanjskih poslova odredio, da u broj iseljenika idu samo žene, čiji se muzevi najmanje 4 godine nalaze u Sj. Americi, a one nisu mogle dosada doći na red iseljenika radi previškog broja. Iznimu moći će s takovim ženama, da idu i njihove neudate kćeri ili sinovi ispod 15 godina. Do najkasnije 31. augusta mora se uložiti molbu na Prefekturu, Potpredstavniku ili Kvesturu. One koje mole da otidu u Ameriku, prije svog odlaska: moraju da dokazu da ih njihovi muzevi zevu. Moraju imati takozvani "Atte di richiamo". Nikakve druge molbe za iseljenje u Sjevernu Ameriku ne će biti uzete u obzir.

Napetci za sabiranje članova za Djacku Maticu.

Redoviti članovi mogu biti osobe ne mladj od 17 godina. Članom ustanovitelj može postati svaki pojedinač, koji piati jedampot za uvek 100 lira, a društva i ustanove, ako plate iznos od 100 lira za vrijeme od 5 godina. Redovita članarina je na prošlogodišnjem glavnoj skupštini određena 6 lira za društvenu godinu, koja traje od 1. augusta jedne do 31. jula druge godine. Upsilonina iznosi 2 lira. Svaki novi član mora ispuniti pristupnicu. Iznos od 8 lira (članarinu 6, a upisunu 2) plaća putem položnice Zadružne Zvezde u Trstu. Kad društveni ured primi ispunjenu pristupnicu i preko Zadružne Zvezde iznos od 8 lira, pošalje novom članu društvenu iskaznicu. Novi članovi prime također i društvena pravila, ako pošalju 1 liru za poštarnicu.

Ulaganje molbe na Djacku Maticu.

Djacka Matica u Trstu javlja, da prima molbe za školsku godinu 1925/26 do uključivo 31. augusta ov. god. Bez iznimke sve molbe moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, a koji se dobije u svih djackih društava Juliske Krajine i u uredu Djacke Matice u Trstu, via Fabio Filzi 10, I. Tko želi imati formular direktno od Djacke Matice, nek pošaće točan napis i neka priloži u pismu marku od 60 centezima. Opominje se, da će se uzbriči samo malo onu djaku, koji će sa-kupiti nekoliko članova za Djacku Maticu. Pristupnice za nove članove se dobije u uredu Dj. M. i kada svih djackih društava istodobno napominja Dj. Matica, da djaci, koji su navršili 17. godinu, su i sami članovi. U protivnom slučaju su članovi njihovi roditelji.

Svakoj molbi, u kojoj moraju biti navedeni razlozi, radi kojih se moliti potpora, moraju biti priloženi ovi dokumenti: 1) isromačni list; 2) dokaz da molilac pohađa školu; 3) dokaz da je prošlo dobiti srušio s dobrim uspjehom (ako nije tek početnik). Kod visokoškolaca da je položio pretpisane ispite, odnosno kolokvije; 4) domovnicu (potvrdu o državljanstvu). U molbi mora da bude navedeno sve, što tvori podlogu za pravilno rješenje iste.

Skupština visokoškolaca, učlanjenih u Djackoj Matici.

Djacka Matica u Trstu javlja, da će se visokoškolaca skupština svih u društvo učlanjenih visokoškolaca vršiti dne 23. avgusta ov. god. u Trstu s običnim dnevnim redom. Aktivno i pasivno pravo glasa imaju visokoškolci, koji su se upisali u Djacku Maticu do 1. januara ove godine i koji su u redu sa članarinom.

Tražbine napram a. u. eraru.

Ministarstvo finančija će isplaćivati predajima (na račun), od 70% za tražbine proti bivšem austro-ugarskom eratu, koje izviraju iz redovitih ili neredovitih rekvi-zicija. Dativi će se ovaj predajam samo za stete, koje su jednake ratnoj steti. Dakle za one tražbine, koje su prijavljene na finansijsku Intendancu. Ove su tražbine bile prijavljene do 24. aprila ove godine. Nema predajuma za tražbine, koje su predane na prefekturu (t. j. tražbine za vojničko odjelje, za penzije, za nadnike itd.). Za isplatu predajuma treba učiniti molbu na finansijsku Intendancu, kojoj si prijavio tražbeni. Rok za ulaganje molbe za predajum je do 6. augusta ove godine. Političko društvo "Edinost", odbor za Istru sastavljati će svojim članovima i predplatnicima "Istarske Riječi" ove molbe za predajum.

Dekret o ograničavanju prava vlasništva na granici ponovno upostavljen.

Švi se još dobro sjećamo onog silnog viharu što ga je prošle godine mjeseca maja podigao dekret o ograničavanju prava vlasništva na granici u našim pokrajinama. Tada je bilo stupanje dekreta u krijeput, uslijed silnog negodovanja i protesta sa svih strana, privremeno od godišnje. Sada je ministarstvo unutarnjih djela odredile, da ona odgođa dekretne ne smije se nikako tumačiti na uštrb državnih interesa, nego da mora biti tumačena tako, da budu državi sačuvana sva prava, koja njoj profilaze iz onog dekreta. Time stoješno upravo pred nekakvom groteskom, jer dekret, iako je suspendiran, to on ipak ima da se primjeni.

Znamo da su se italijanski privredni i trogovački krugovi i interesenti već zato zamislili, da bude dekret ponovno suspen-diran.

Moglo bi cusi no da poderave andar.

Raffaele Rossetti optužen.

Raffaele Rossetti, odlikovan zlatnom medaljom, koji je u Puli potopio najveću austrijsku ratnu ladju "Viribus Unitis", optužen je za uvrjednički vlasti. Kad je naime prošlog pondjeljka došlo do incidenta između fašista i njihovih protivnika u Firenci, kvestor je medju protivnicima optužio i Rossetti-a te ga je pozvao da ju ku-njaku danu dudu ruku. Rossetti mu je odgovorio: "Ja ne dajem ruku činovniku fašističke vlade." Radi toga je kvestor podigao tužbu.

Svega po malo

U ludilu ubio devet osoba.

U mjestu Santa Venera na Siciliji, neki je seljak u napadi besnila ubio iz puške devet osoba, među njima nekoliko svojih rođaka. Nesrećnik je oštećen, njegov necak, koga je isto htio da ubije, ali taj je bio brži i ubio njega.

Turske žene u avijatiku.

U tečaju avijatiku skole, koji se doskora u Angori primijene su tri turske žene. Turski reformisti, kako vidimo, nastavljaju nemorno svoj rad za progres, edučile će načinice turske žene dobiti najveće korist. Mjesto robina u harumu postali će ravnopravni članovi turskog društva.

Bogati djerđan.

Nekog je dana došao u policijski komisarijat jedan elegantni gospodin i predao komesaru prekrasan biserni djerđan (oglici) i uključivo 31. augusta ov. god. Bez iznimke sve melche moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, a koji se dobije u svih djackih društava Juliske Krajine i u uredu Djacke Matice u Trstu, via Fabio Filzi 10, I. Tko želi imati formular direktno od Djacke Matice, nek pošaće točan napis i neka priloži u pismu marku od 60 centezima. Opominje se, da će se uzbriči samo malo onu djaku, koji će sa-kupiti nekoliko članova za Djacku Maticu. Pristupnice za nove članove se dobije u uredu Dj. M. i kada svih djackih društava istodobno napominja Dj. Matica, da djaci, koji su navršili 17. godinu, su i sami članovi. U protivnom slučaju su članovi njihovi roditelji.

Zabranu prodaje češala.

Neki je danas došao u policijski komisarijat jedan eleganti gospodin i predao komesaru prekrasan biserni djerđan (oglici) i uključivo 31. augusta ov. god. Bez iznimke sve melche moraju biti napisane na formularu izdanom od društva, a koji se dobije u svih djackih društava Juliske Krajine i u uredu Djacke Matice u Trstu, via Fabio Filzi 10, I. Tko želi imati formular direktno od Djacke Matice, nek pošaće točan napis i neka priloži u pismu marku od 60 centezima. Opominje se, da će se uzbriči samo malo onu djaku, koji će sa-kupiti nekoliko članova za Djacku Maticu. Pristupnice za nove članove se dobije u uredu Dj. M. i kada svih djackih društava istodobno napominja Dj. Matica, da djaci, koji su navršili 17. godinu, su i sami članovi. U protivnom slučaju su članovi njihovi roditelji.

Smrt razbojnica u Rusiji.

Ovih se dana vodila u Kijevu rasprava proti Matreni Petrovnoj Trečkoj, poznatoj pod imenom Narusja i proti časnicu nježnih drušava, bivšu oficiru u carskoj vojsci, tada kralj u Kijevu. Nakon učinkovite revolucije Marusja je sašljivala bandu od 300 razbojnika, koji su potčekom revolucije bili ispušteni iz zatvora. Sa ovom bandom ona je isla po čitavoj Ukrajini terorizirajući sela i gradove, pljačkajući svakoga i ubijajući nevne gradjane. Tribunal u Kijevu konstatirao je da ona sa svojom bandom počinila 312 grebažu, 217 paleža, a ubila 712 ljudi, premda imade svega toga više, nego li je sud mogao ustanoviti. Iz početka je ona nastupala kao skrajna revolucionarka, ali kad je opazila da njezini banditi čine razne napade i grabeže za svoj račun da postaju nepokončani, stala je primati u svoje kole oficire i vojnike bivše carske vojske, a svoje prve bandite je malo po malo jednoga za drugim pobjuhila. Iza kako je pre-ustrojila svoju bandu, u aprili mjesecu 1922. redom učinila se za pukovniku Ivana Trejko Ivanuval. Od tog vremena borila se proti sovjetskim vlastima, te poubljila vise stotina sovjetskih oficira i činovnika. Narod je držao, da nju djavašt će, jer je u mnogobrojnim okršajima i atentata streljala izlazila. U maju mjesecu 1924. se u hvataljku zajedno sa osmorocem nježnih oficira, iako je u sovjetsku vojsku 3 mjeseca proganjala. Ostali hrvatski drugovi su većinom poginuli u bojama.

Rasprava prema ovoj čudnoj ženski, trajala je 3 dana. Ona i njezini drugovi osuđeni su na smrt. Drugog dana iz proglašenja osude, na dvorištu kijevskog zatvora, postrijeti su učinjeni, suđeni za drugim njezini ortaci na njezinoj oči. Kad je došao red na nju, izjavila je, da se ne kaje za svoje zločine, a kad je pristupio k njoj svećenik, da joj počišćili vjerski utječi, ona mu je plijunula u lice. Pogodjena sa 7 metaka (tanata), strušila se na zemlju i još se izzala duže vremena, te je mračno jedan vojnik da njoj razbijio lubanju. Bilo joj je 28 godina.

Književnost i umjetnost

"Krvava Bugarska"

Noe Matovićević, dopisnik "Jutarnjega Lista", koji je u posljednje vrijeme boravio u Bugarskoj, izdao je knjigu "Krvava Bugarska", u kojoj je sabrao članke i dopise o toj zemlji, gdje vladaju bombe, puške, bajonet i vješala. Laganim i zanimivim stilom prikazana je načina na kojima se učinilo ubojstvo. Noe Matovićević je učinio veliki doprinos učenju o životu i smrti bugarskih političara: Lazarov, Čankov, Kalfov, car Boris, Stambolić itd. tako da je to pregleđe novije političke povijesti Bugarske i današnja prava slike tko krvave zemlje, koja je postala centar svjetskog zanimanja. Knjiga je ukrasena sa 12 slika, a cijena je 15 dinara te se dobiva u svakoj knjizi u Zagrebu ili u komisarijat kod Nakladnog Zavoda "Neva", Zagreb, Draskovićeva ulica broj 54.

Darovi

Da počaste uspostavom svog blagopokojnog druga i prijatelja Rikarda Tomasića, darovali su "Istarsku Riječ", g. dr. Ulisse Stanger L 50, g. Jelito Petrović L 50, g. Ivan Mender L 100, g. Stjepan Čar L 50, g. dr. Marija udova Tomasic i sinovi L 100, g. Miran Julije L 50, g. V. Car Emin L 20, g. Albín Priskić L 10, g. A. Tomasić L 15, g. Petar Priskić L 10. Za "Djacku Maticu", g. Jelito Petrović L 50, g. Rikardo Jurković L 50, g. Julije Miran L 50, g. Ivan Letić L 50, m. i. v. Kundit L 50, g. dr. Ante Grgurina L 100, gdje Marija udova Tomasic i s novi vjećnjica L 200, g. Josip Brumnjak L 10; ukupno dakle L 1025, od kojih za "Istru" Riječ L 265, a za "Djacku Maticu" L 560.

U istu svrhu daruje za "Istru" Riječ predsjednik društva "Quarnero" u Opatiji lira 100 i g. Josip Bože, trogavac na Rijeci lira 50. Rerećić Marko, Unije, Mali Losinj daruje L 4,50 za "Istarsku Riječ".

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Telefon: 5-18 Podružnica u Trstu: Via XXX Ottobre, 11 Telefon: 5-18

PODRUŽNICE:

Brežice, Celje, Gorica, Kršan, Maribor, Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split

Priopslano*

Osim, kojih se tice.

U broju 27 "Pučkog Prijatelja" 2. jula 1925. izasao je jedan neistinjiti iz Gračića. U tom dopisu neki počinje deliti, koji se već odavna nalazi u našim narodnim protivnikima, prikazuje obilježenu "Istarsku Riječ", lažnim imenom itd. na obranu latinskih autoriteta. Na njome — taj lažnji dopis potpisano je italijanskog popa Mavrovica, i na njemu — taj lažnji dopis potpisano je načelnikom iste, smatramo dužnosti, da izjavimo slijedeće:

Pred nekoliko dana isli su od kuće kuće Petar Putinj, a compagnia bila je nas stali nagovaratati, da potpisemo "Istarsku Riječ", da se i nadalje vrsti sluzba bojača hrvatskog jezika. Mi smo im na to reči da smo uvijek pripravili potpisati takav izjavu i — potpisali smo se.

Medutim, na naše najveće začuđenje, nekoliko dana isti dan osvanuo je u raskošniku "Pučkog Prijatelja", napomenuti lažni dopis, koji mi nismo nikada potpisali ni čemo ga potpisati, pa bilo to komu pravo ili ne. Gospoda oko "Pučkog Prijatelja" se luto varaju, ačko misle, da će oni moći i nadalje izrabljivati naša imera u nekršćanske i protunarodne svrhe.

Toliko istina radi.

U Gradini, dne 12. jula 1925.

Ivan Hrvatin, Josip Hrvatin, Milotić Mate, Milotić Antun, Jaramela Josip, Milotić Ivan, Milotić Vinko, Jadročić Mate, Jadročić Jure, Domjančić Josip, Starčić Jure, Milotić Franjo, Družetić Franjo, Ivan Tumpić, Josip Tumpić.

NB: Ostali potpisici, koji su bili u "Pučkom Prijatelju", jesu od fašista i onih, koji se danas nalazu u Puli, inozemstvu i vojstvu, što opet svjedoči da ti potponi nismo potpisali napomenog člančića kao ni ni.

* Za članke pod temi naslovom uredništvo odgovara samo u toliko, koliko mu zakon nalaže.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARČIĆ
Tiskar: TISKARA "EDINOST" U TRSTU

KUPUJEMO i plaćamo po najvišim cijenama drva za ogrev, drveni uglen, hrvatska i bukovka debla, suhe pečurke, med, mlijeko, jaja, masko itd. Kneško-Trogovčko Društvo, Trieste, via Raffineria 4.

KUĆA NA PRODAJI sa gruntom, po-desna za gostionu u Pobri, nedaleko Vosko-sko - Opatije. Informacije u "Villa Stiglic".

NOVE GREDE I DASKE prodaje po naj-povoljnijim cijenama Matej Bančić — Kršanči p. Žminj (Gimino), Istra.

ALOJZIJ POVH
PIAZZA GARIBOLDI 2, prvi kat
Telefon 3-29

Najveće skladište satova i zlatnih predmeta u Trstu
Prodaje i na obroke

MED u svakoj količini i u pa-njima kupuje ŽNIDERSIĆ & Co. u Bistrici (Prov. del Carnaro). Pošaljite uzorce.

Zlatario ALBERT POVH
Trst, Via Mazzini 46

lupuje

CENTRALA LJUBLJANI

...
Dionička giovica i pričuva:

60.000.000 dinara.

Bavi se svim bankovnim poslovima. Prima uloge na uložne knjižice, te ih ukam-čuje sa 4%, a uloge na tekuće račune sa 4½% neto. Za otakz vezanih uložaka plaća postota po dogovoru. Izvrsuje butne naloge i daje u najam sigurnosno-privatne kubije (SAFES)

Blagajna je otvorena od 6-12.50 i od 14-16 sati